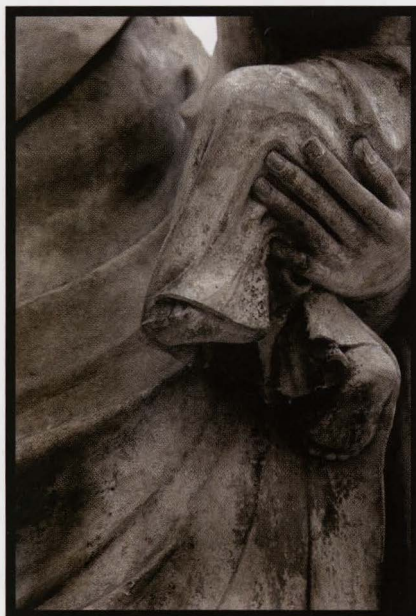

Dronken van de schoonheid van Madonna

Een beeld uit de veertiende eeuw dat de vergelijking kan doorstaan met Van Eycks *Madonna* van Joris van der Paele en Michelangelo's *Madonna met Kind*. Conservator van het Brugse Groeningemuseum Till-Holger Borchert staat erbij, kijkt ernaar, en prijst het beeld de hemel in.

OSTENTATIEF

Dankzij de overtuigingskracht van zijn conservator heeft het Groeningemuseum een Mariabeeld met Kind uit privé-bezit in bruikleen gekregen. Als een goede huisvader strijkt Till-Holger Borchert met een borstel even langs de plooiën van het gewaad. Het zou wel eens bestoft kunnen geraakt zijn tijdens de opstelling van de tentoonstelling *De dageraad van de Bourgondische Eeuw*. Borchert taxeert het manshoge stenen beeld: "Kijk naar die zeer maniëristische hand waarop het Christuskind rust. De detaillering van de hoofddoek in de nek, de drapering die als een waterval naar beneden komt, dat doorgedreven driedimensionale karakter. Je hebt de indruk dat je je hand in de holtes van de mouwen kunt steken, zo realistisch is de voorstelling. Hier werd meer dan alleen een religieuze waarneming beoogd. De plooiën van dit beeld hebben niet alleen een ornamentale bedoeling. Het is het puur ostentatief benadrukken van je vakmanschap als artiest." Een korte rondgang naar hoekiger snijwerk uit de vijftiende en zestiende eeuw in andere zalen, maakt dat onmiddellijk duidelijk.

INTACT

Borchert gebaart naar de lichte s-vorm van de Maagd, zoals gebruikelijk was bij de miniaturen rond 1400: "Maria had waarschijnlijk een lelie vast, wat rest is een stengel met een blaadje, en de rechterarm van het kind is weg, maar verder heeft dit beeld praktisch geen schade geleden. Dat is uitzonderlijk na de doortocht van de beeldenstormers in de Belgische gewesten en Nederland in de zestiende eeuw. Op enkele sporen van regenwater na wijst alles erop dat het beeld niet lang aan de elementen heeft blootgestaan. Het beeld was destijds vrijwel zeker polychroom, laag op laag, bijna disneyachtig beschilderd. Maar omdat het organische kleurstoffen waren, wordt het onderzoek bemoeilijkt. Zelfs als de chemische analyses bijvoorbeeld wijzen op 'groen', kan dat dus ook gewoon 'vuil' betekenen. Ook de steensoort moet nog finaal natuurwetenschappelijk onderzocht worden, hoewel mijn vermoedens gaan in de richting van kalksteen uit de Franche-Comté." Achteraan het beeld is een steen te zien die een gat lijkt op te vullen, vermoedelijk op de plaats waar het beeld verankerd was: "Of er

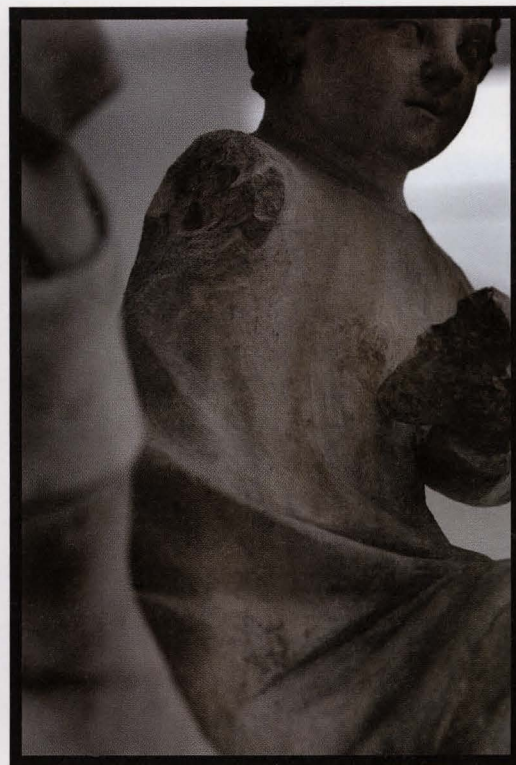
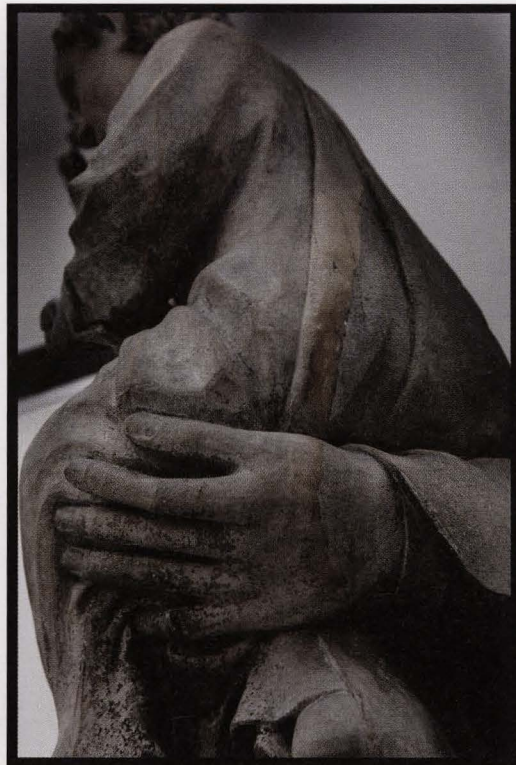
Till-Holger Borchert bij de laatgotische *Madonna*

Foto Saskia Vanderstichele

Laatgotisch topstuk

Foto's Saskia Vanderstichele

misschien nog iets inzit? Ja, *De Rechtvaardige Rechters!* Of laten we het eerder houden op de schets..."

MEESTERLIJK

Het Madonnabeeld wordt gelinkt aan André Beauneveu (ca. 1330-1402) uit Valenciennes, een van de meest veelzijdige figuren uit de kunstgeschiedenis van de Lage Landen en Frankrijk. Borchert vindt dat hij zich verraadt door de buitengewone kwaliteit van het beeld: "Het is niet tweede- of derderangs, maar de absolute top. Middeleeuws kroniekschrijver Jean Froissart, tijdgenoot van Beauneveu, noemde hem al de beste kunstenaar van zijn tijd. Robert Didier van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) stelt vandaag: als het niet van Beauneveu is, is het in elk geval van zijn zus."

De schilder-beeldhouwer-boekverluchter was als dertiger al betrokken bij de decoratieschilderijen in de kapel van het kasteel Ter Walle bij Cassel, in opdracht van de nicht van de Vlaamse graaf Lodewijk van Nevers. 'Meester André' zoals hij kort daarna genoemd zou worden, werkte niet alleen in Vlaanderen en Henegouwen, maar ook aan het Engelse en Franse hof. Als hofkunstenaar van de Franse koning Karel V gaf hij gestalte aan verschillende grafmonumenten. In 1374 kreeg Beauneveu van de graaf van Vlaanderen Lodewijk van Male de opdracht om een prestigieus grafmonument te maken voor de pas opgerichte gravenkapel in de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Kortrijk. De kapel was toegewijd aan de Heilige Catharina, volgens Borchert zo'n beetje de huisheilige van Lodewijk van Male omdat hij verjaarde

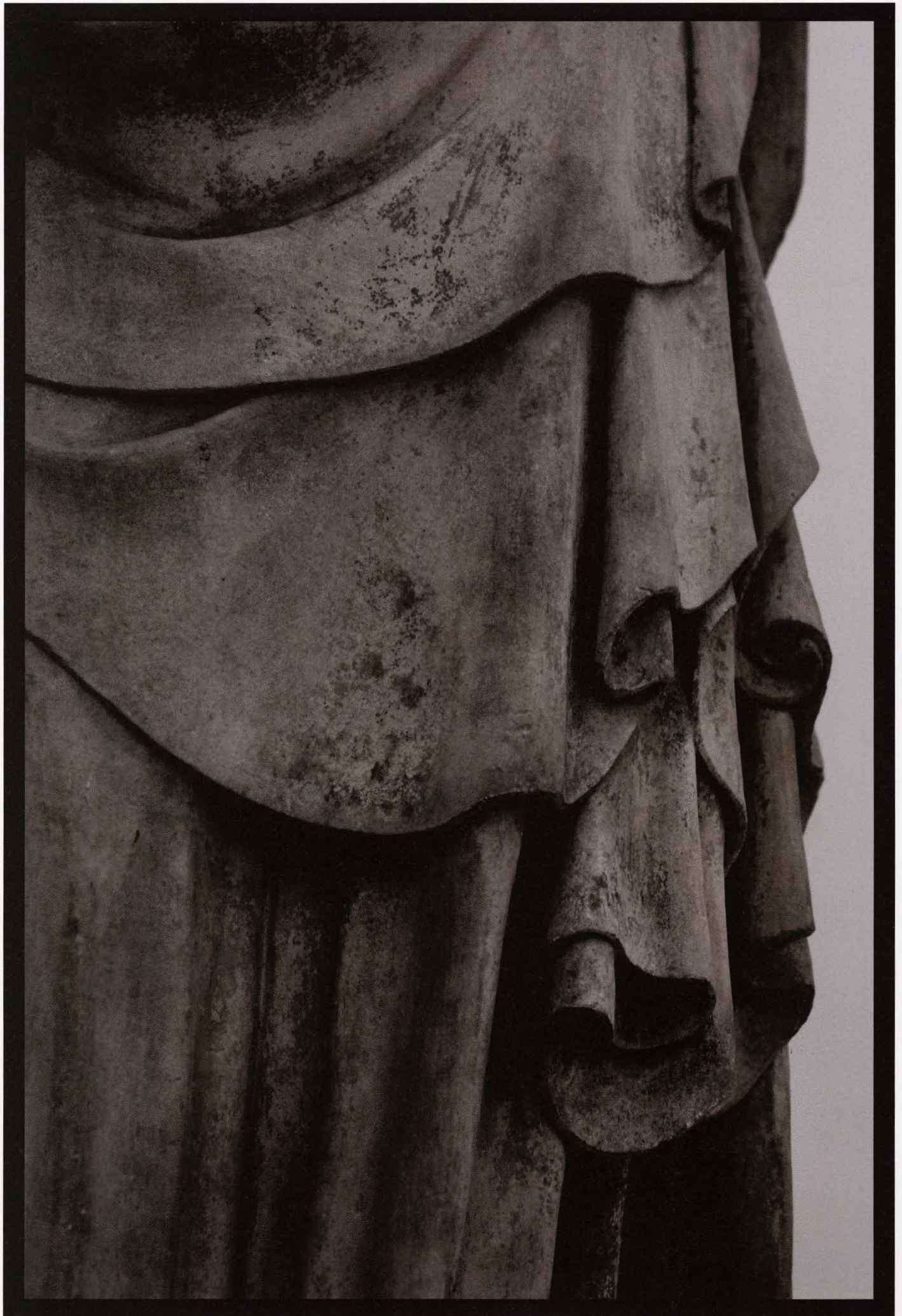
op haar naamdag: "Het aan Beauneveu toegeschreven monumentale albasten beeld van de Heilige Catharina is in Kortrijk nog altijd te bewonderen. Het beeld in Brugge hangt stilistisch erg nauw samen met het stuk in Kortrijk. Mogelijk ontstond dit beeld dus ook in het artistieke kader dat met het hof van Lodewijk van Male samenhang. Hij wordt in de literatuur in elk geval als de opdrachtgever aangewezen." Verder getuigen documenten dat Beauneveu de hand had in een beeld van de tenhemelopneming van Maria voor het schepenhuis in Mechelen, en in een Mariabeeld voor het belfort van Ieper.

VOORLOPER

Laatmiddeleeuwse kunstenaars reisden heel wat af, zodat Beauneveus invloed gemakkelijk kon uitbreiden. Zo was hij betrokken bij de bouw en decoratie van het kasteel Mehun-sur-Yèvre, de residentie van Jean, hertog van Berry. Zijn broer, de hertog van Bourgondië Filips de Stoute, stuurde er ook zijn hofkunstenaars Claus Sluter en Jean de Beaumetz naartoe. De beroemde Haarlemse beeldhouwer Claus Sluter was dus met het werk van Beauneveu vertrouwd toen hij de grafkapel van de Bourgondische hertogen in Champmol voorzag van zijn zeer realistische en gedetailleerde beelden. Ook De Vlaamse Primitieven, Jan Van Eyck en Robert Campin, hebben in Beauneveu (naast Sluter) een geestelijke vader gezien. Till-Holger Borchert komt met aparte bewijsvoering af: "Is het u bij de Vlaamse Primitieven al opgevallen, dat je een afbeelding van een Van Eyck kunt vergroten, zonder dat er ook maar iets aan de kwaliteit vermindert?"

Details laatgotische madonna

FotoMuseum

Provincie
Antwerpen

31.05.07-09.09.07

HERMAN SELLESLAGS

"Archief 07"

LUC TUYMANS

I don't get it

www.fotomuseum.be

FotoMuseum Provincie Antwerpen
Waalse Kaai 47
2000 Antwerpen

PROVINCIE
ANTWERPEN

Op die manier kan je ook de monumentale beelden uit die periode verkleinen zonder kwaliteitsverlies. Dat heb je in latere periodes veel minder. Het is moeilijk uit te leggen, maar het klopt wel. De proporties van de kunstenaar zijn al dan niet wetenschappelijk correct, maar toch in overeenstemming met de fysiologie van het kijken. En die voeten die uit het gewaad van de Madonna steken, dat komt ook terug bij Van Eyck..."

Maar het is Borchert niet alleen te doen om de naam: "Voor mij staat de uitzonderlijke kwaliteit van het beeld boven de kwestie of het al dan niet een beeld is van Beauneveu of zijn atelier. Het stuk behoort zeker tot de drie belangrijkste monumenten die in het Frans-Vlaamse gebied in de veertiende eeuw zijn ontstaan en bewaard gebleven."

IJKPUNT

Op de andere kandidaat-leners had het Brugse Groeningemuseum voor dat het ervaring heeft met de opvoering van sculpturen: "Evident was het anders niet om het beeld, 1m86 hoog en 800 kg zwaar, te verkrijgen. Maar we hadden plaats, en de mogelijkheid om het in een Brugse context te presenteren. In het najaar komt er een dossiertentoonstelling rond het beeld. Los van de esthetische uitwerking op de gemiddelde, al dan niet Vlaamse bezoeker, willen we de context meegeven. Het educatieve effect van enkele schilderijen en beelden in de onmiddellijke omgeving zal bovendien niet te onderschatten zijn."

Borchert spreekt van een buitenkans om een beeld van dit kaliber te kunnen tonen aan het publiek: "Normaal gezien verdwijnen belangrijke kunstwerken uit dit land, en worden ze verkocht aan internationale verzamelaars. Belgischemuseum spelen op dit moment geen rol meer op de internationale kunstmarkt. Het beeld kwam in de jaren 1970 op de markt, waarna het eerst in Londen en dan in Monaco werd geveild, om in Amerika terecht te komen. Het werd recent aan een klein publiek in Londen getoond, maar alleen aan professionele museummensen en enkele kenners."

Na begin januari 2008 is het te laat om met excuses te komen aandragen: "Het is vooral de moeite omdat het beeld een voorloper is van een nieuwe manier van voorstellen. Dit beeld kan als een van de ijkpunten beschouwd worden van het fenomeen van de verzelfstandiging van de beeldhouwkunst tegenover de architectuur."

Till-Holger Borchert ziet dit alles gepaard gaan met een enorm vakmanschap: "Ik ben nog altijd dronken van de schoonheid van het beeld. Ik kan alleen maar hopen dat de Madonna met Kind later nog eens naar Brugge komt."

An Devroe

info

Groeningemuseum

Open: dinsdag t.e.m. zondag van 9.30 tot 17 uur
Gesloten: maandag
De tentoonstelling 'De dageraad van de Bourgondische eeuw' loopt van 14 september 2007 tot 6 januari 2008

Dijver 12
8000 Brugge
Tel. 050 44 87 11